

รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A model of effectiveness participatory of academy administrative school board for Small-Sized Basic Education Schools

ทัศนีย์ แก้วงาม¹, อนุศักดิ์ เกตุสิริ², อัศวฤทธิ์ อุทัยรัตน์³

Tasnee Keawngam¹, Anusak Ketusiri², Asavarit Uthairat³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน ในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดี จำนวน 3 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้ประมวลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปสาระสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดี จำนวน 3 โรงเรียน จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบและคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ โดยการประเมิน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹ Ph.D. Candidate in Doctoral of faculty of education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

² Assistant Professor, Faculty of education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

³ Associate Professor, Faculty of education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 19 คน และขั้นตอนที่ 4 นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ พบว่า ส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมระดับมาก โดยด้านที่ยังเป็นปัญหามากที่สุด คือ งานวางแผนวิชาการ ส่วนความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า คณะกรรมการต้องการมีส่วนร่วมงานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน งานการจัดการเรียนการสอน งานวางแผนวิชาการและงานวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ 2. ผลจากการสร้างรูปแบบ พบว่า รูปแบบมี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ กลไกการดำเนินการและวิธีดำเนินการ สำหรับวิธีดำเนินการประกอบด้วย (1) งานวางแผนวิชาการ โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและร่วมเป็นที่มางานตรวจสอบและประเมินคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา (2) งานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน โดยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมจัดบรรยากาศ ปรับปรุงอาคารสถานที่และพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกสถานศึกษาและร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพการศึกษา (3) งานการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการระดมทรัพยากร และจัดบรรยากาศทางวิชาการทั้งในและนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และ (4) งานการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการวัดผลประเมินผลการเรียน และร่วมสนับสนุนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนกลไกการดำเนินการประกอบด้วย (1) กลไกในการกำกับ โดยคณะกรรมการกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย คำสั่งและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และ (2) กลไกในการส่งเสริม โดยคณะกรรมการส่งเสริมให้สถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการทั้งด้านทรัพยากร การศึกษาและความร่วมมือในด้านต่าง ๆ 3. ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกลไกการดำเนินการ ด้านวิธีดำเนินการ ด้านการประเมินผล และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำกับและส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับ (1) งานวางแผนวิชาการ (2) งานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน (3) งานการจัดการเรียนการ

สอน และ (4) งานการวัดและประเมินผล ตามลำดับ สรุปว่ารูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 4. ผลการนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วม, ประสิทธิภาพ

Abstract

The purpose of this research was to develop participatory for the small, basic education in the academy administrative work for the small, basic education. The research process was divided into 4 Phases. Phase 1: the investigation of the current problems, and needs in administering by using of effectiveness participatory of academy administrative school board for the small, basic education was carried out through the interview of school administrators from 3 schools, that is, heads of academic section, academic teachers and school committee. Phase 2: the construction of a model effectiveness participatory of academy administrative school board for the small, basic education was done by synthesis of related document and research reports and conclusion of core parts from interview, focus group meeting, and observation of 3 target schools as selected in Phase 1 and the construction of the constructed model manual of which a model of effectiveness participatory of academy administrative school board suitability by 20 experts. Phase 3: the evaluation of a model of effectiveness participatory of academy administrative school board for Small-Size Basic Education Schools by 19 experts. and Phase 4: a presentation of the result of a model of effectiveness participatory of academy administrative school board for the small, basic education to a 30-participant seminar.

The research results are as followed.

1. The result of study for problems current and needs was found the most

board of the basic education has participation a high level, by the most problem part is the planning work for the academy, the needs for participation were found the board need to have participate the work part of course and the developing for permit teaching and learning, part of organization teaching and learning, the planning work for the academy and measurement and evaluation.

2. The result from format creating was found the format have 2 elements such as the mechanisms of action and methods for procedures include (1) part of the planning academic work, by focus on creating knowledge with parents community in order to importance of organization for study and participate team work for check and value assessment of the academic work of school. (2) part of course and develop studying-teaching by focus participate to organize atmosphere, update premises and develop environment both inside premises and outside school and participate problem reflection (3) part of organize learning and studying by focus resources and organize atmosphere for academic work both inside premises and outside school in order to organize learning of learner with some methods and (4) part of grading and evaluation by focus participate to permit materials, equipment in grading and evaluation of result studying, and participate to permit in grading and evaluation of result learning by focus on assessment by actual conditions, part of mechanism of action include (1) mechanism for control by the board control, operations of school in order to follow the law, command and ministry of education and (2) mechanism for permit by the board permit in order to school in the academic administrative work both part of study resources and cooperation for every part.

3. The assessment result to formulate for participation of the basic school board in the academic administration for it has effective work for the small school belong to office the basic school board was found The assessment result that it has suitability, possibility and advantage in the highest level include principles, objective, operational mechanism, operational procedures, evaluation, and the achievement conditions by the basic school have participation for control and permit in order to school to administrative work part of academic about (1) part of academic planning (2) part of curriculum and develop teaching and learning (3) part of organization for teaching, and (4) part of grading and evaluation, sum-

mary, this format was admittedly and it can be applied for the small, basic school belong to office the basic school board 4. the presentation result of formulate for participation of the basic school board in the academic administration for it has effective work for the small school belong to office the basic school board was found to have suitability, possibility, benefits in the highest level for every part.

Keywords: Participatory effectiveness of academy, Small-Sized Basic Education School

บทนำ

การศึกษา นับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมในยุคปัจจุบันได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักในการจัดการศึกษาที่สำคัญไว้ในมาตรา 8 (2) ว่า สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) โดยในมาตรา 9 (6) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน ต้องเข้ามามีหน้าที่และรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงต้องจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกเวลาทุกสถานที่โดยประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546: 5-14)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถาน

ศึกษา ขั้นพื้นฐาน จะพบว่าการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายของสถานศึกษาเพื่อร่วมกันทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ตลอดจนช่วยกันสะท้อนปัญหา ความต้องการ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน ทิศทางการจัดการศึกษา เพื่อบูตรหลานของชุมชนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

นอกจากนั้น การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องยึดเงื่อนไขและหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ (1) ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ (School Based Decision Mak-

ing) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ (2) การมีส่วนร่วม (Participation) กำหนดให้บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกำกับดูแล (3) การกระจายอำนาจ (Decentralization) การกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ (4) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ (Accountability) มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้รับผิดชอบ หลักความรับผิดชอบนี้ถือว่าใครได้รับมอบหมายหน้าที่ใดต้องรับผิดชอบทำงานนั้น ให้เกิดผลดีที่สุด และต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ แต่ในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาภายใต้แนวคิดหลักของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ (มัย สุขเอี่ยม 2551: 70) ยังขาดความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กับประสิทธิผลของงานวิชาการ และคุณภาพของคนไทยยุคใหม่ ศักยภาพของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่มีประสิทธิผลที่แตกต่างกันออกไป และบางครั้งเกิดความ

ขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับฝ่ายที่อยู่ในสถานศึกษา เพราะผู้บริหารรู้สึกสูญเสียอำนาจ ครูรู้สึกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก้าวก่ายในงานและรู้สึกเหมือนโดนจับผิด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2553: ออนไลน์) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ยังขาดความชัดเจนในการปฏิบัติ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริบทของการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่อ้างอิงกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม แต่เมื่อต้องนำการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาใช้ในการบริหารงานวิชาการให้เกิดที่มีประสิทธิผลย่อมก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่ทราบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลควรมีรูปแบบอย่างไร ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างที่ควรจะเป็น และหากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ละเลยต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลย่อมส่งผลเสียต่อภาพรวมของการจัดการศึกษาไทย ซึ่งผลเสียดังกล่าวนอกจากนั้น สาเหตุที่การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

สถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ในประเทศ ยังประสบปัญหา น่าจะเนื่องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย ซึ่งหมายรวมถึงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอง มีจำนวนไม่น้อยที่ยังมองว่าบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมแต่เพียงในนามเท่านั้น คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานบางส่วนอาจไม่รู้เรื่อง และมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับ ส่งเสริม สนับสนุน ตามที่กฎหมายทางการศึกษาระบุไว้เท่านั้น ซึ่งประเด็นดังกล่าว หากพิจารณาในเชิงลึก จะพบว่า การที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมนั้น สอดรับกับการกระจายอำนาจทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับสถานศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน (สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์ 2551: ออนไลน์) ตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) หลักการบริหารตนเอง (Self-management) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check

and Balance) (อุทัย บุญประเสริฐ 2546: 154-156)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ในฐานะเป็นผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีความเห็นสอดคล้องกับข้อมูลสภาพปัญหาดังกล่าว จึงต้องการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยมีความคาดหวังว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเอื้อประโยชน์สำหรับนักการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป นำรูปแบบการมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ความมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และ

ความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ในเขตตรวจราชการที่ 13 จำนวน 1,196 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครูผู้สอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 474 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่าโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และศึกษาเชิงคุณภาพด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองทองกลาง โนนกุง โรงเรียนบ้านโนนเพ็ก และโรงเรียนบ้านท่าบ่อ เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ โดยการยกร่างรูปแบบ การตรวจสอบร่างรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบและประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

เครื่องมือได้แก่แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบและแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่มือรูปแบบสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ค่าเฉลี่ย (X) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 19 คน ใช้แบบประเมินความเหมาะสมเป็นไปได้อและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เครื่องมือได้แก่ เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพิจารณาฉันทามติของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ พบว่า ส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมระดับมาก โดยด้านที่ยังเป็นปัญหามากที่สุด คือ งานวางแผนวิชาการ ส่วนความต้องการมีส่วนร่วม พบว่า คณะกรรมการต้องการมีส่วนร่วมงานด้านหลักสูตรและการพัฒนา

เสริมการเรียนการสอน งานการจัดการเรียนการสอน งานวางแผนวิชาการและงานวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ

2. รูปแบบ พบว่า รูปแบบมี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ กลไกการดำเนินการและวิธีดำเนินการ สำหรับวิธีดำเนินการประกอบด้วย (1) งานวางแผนวิชาการ โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และร่วมเป็นที่มงานตรวจสอบและประเมินคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา (2) งานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน โดยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมจัดบรรยากาศ ปรับปรุงอาคารสถานที่และ พัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกสถานศึกษา และร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพการศึกษา (3) งานการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการระดมทรัพยากร และจัดบรรยากาศทางวิชาการทั้งในและนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และ (4) งานการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการวัดผลประเมินผลการเรียน และร่วมสนับสนุนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนกลไกการดำเนินการ ประกอบด้วย (1) กลไกในการกำกับ โดยคณะกรรมการกำกับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย คำสั่งและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และ (2) กลไกในการส่งเสริม

โดยคณะกรรมการส่งเสริมให้สถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการทั้งด้านทรัพยากรการศึกษาและความร่วมมือในด้านต่างๆ

3. การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านกลไกการดำเนินการ ด้านวิธีดำเนินการ ด้านการประเมินผลและด้านเงื่อนไขความสำเร็จ โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำกับและส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับ (1) งานวางแผนวิชาการ (2) งานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน (3) งานการจัดการเรียนการสอน และ (4) งานการวัดและประเมินผล ตามลำดับ สรุปว่ารูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

4. การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบ มีประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบ ด้านงานวางแผนวิชาการ ความต้องการด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีระรุญเจริญ(2545: บทคัดย่อ) ได้วิจัย สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันชุมชนและสมาคมครู ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพียงการบริจาคเงิน อีกทั้งคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อตามวัฒนธรรมการปฏิบัติ ความรู้ ความสามารถ และความชัดเจนในอำนาจหน้าที่รวมทั้งศักยภาพอื่นยังไม่มากพอ และยิ่งสอดคล้องกับ ช่อรัตนดา เกสทอง (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่พบในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล ด้านที่มีปัญหาต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา แนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย

(1) การประชุมวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการบริหาร (3) จัดอบรมให้ความรู้ และ (4) กำกับ ติดตาม ประเมินผล

2. ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ กลไกการดำเนินการและวิธีดำเนินการ สำหรับวิธีดำเนินการประกอบด้วย (1) งานวางแผนวิชาการ (2) งานด้านหลักสูตรและการพัฒนาส่งเสริมการเรียนการสอน (3) งานการจัดการเรียนการสอน และ (4) งานการวัดผลและประเมินผล ส่วนกลไกการดำเนินการ ประกอบด้วย (1) กลไกในการกำกับ และ (2) กลไกในการส่งเสริม ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549: บทคัดย่อ) ได้วิจัย การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 33 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับ Davidson (2003: 368) ศึกษาคุณสมบัติและกลไกการมีส่วนร่วมของห้องกับชุมชนที่โรงเรียนมัธยม XYZ พบว่า นักเรียน แผนกวิชา และผู้ร่วมงานมีความเห็นเงื่อนไขการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน และมีข้อเสนอแนะว่า การสร้างความเข้าใจกับการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกันชุมชนอย่างแท้จริงจะช่วยสร้างบรรยากาศ คุณธรรมและ

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

3. ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับ คัมภีร์ สุดแท้ (2553: 177-178) ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า (1) ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งโดยรวมและองค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก (2) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปใช้ พบว่า ครูไม่สามารถจัดแผนการจัดการเรียนรู้ได้ ไม่สามารถพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ โรงเรียนควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปที่มีคุณภาพดี และส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วม

ของคณะกรรมการในการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าโครงสร้างของรูปแบบมีความเหมาะสม มีลำดับขั้นตอนชัดเจน แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย การนำเสนอด้วยแผนภูมิสามารถสื่อสารได้เข้าใจชัดเจนสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประหยัด สุขสำราญ (2555: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการนำเสนอผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบของรูปแบบ ด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ไปใช้แก้ปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับ

สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรจะมีการจัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงานด้วย

2. ควรนำปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ประโยชน์ และดำเนินการให้ความรู้แก่คณะกรรมการให้มีความรู้ความสามารถในแต่ละเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง การให้ความรู้ความเข้าใจในการกิจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ

3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานวิชาการ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

4. สถานศึกษาแต่ละขนาด ควรมีการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีรูปแบบหลากหลาย นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนว่ามีความต้องการไปในทิศทางใด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาทั่วไป ที่มีบริบทแตกต่างกันว่ามีความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเหมือนสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้ตอบสนองได้ตรงตามความต้องการมากที่สุด

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสถานศึกษาที่ขนาดแตกต่างกัน เช่น ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เป็นต้น เพื่อจะได้ข้อเสนอแนะที่จะนำมาใช้ประโยชน์จากการศึกษา นำมาประกอบการประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการ ให้เอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหาร ครูและนักเรียน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงใด ภายหลังจากที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตามรูปแบบใหม่

4. ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงสู่การปฏิบัติให้ได้ไม่ต่ำกว่า 1 ปีการศึกษา เพื่อพิสูจน์ว่าเกิดประสิทธิผลในเชิงกระบวนการและประสิทธิผลด้านผู้เรียนตามหลักการประกันคุณภาพการศึกษาได้ตามมาหรือไม่

Reference

- Chooladda Kedthong. (2007). Presentation guidelines Academic Administration Small Schools Office of Education Uthaithani. Nakhon Sawan: Thesis Master of Education Program Rajabhat NakhonSawan University
- Davidson, W. B. (2003). "The Nature and Dynamics of Community at XYZ High school." *Dissertation Abstracts International*. 42(02): 368
- Kamphee Sudthae (2010). *Model Development Academic Administration for Small Schools*. Thesis: Doctor of Education Rajabhat Mahasarakham University
- Mai sukeam (2008). "Attribute of Leadership Promotion transition in Level academy" *Journalvittayajan*. 107(3): (January 2008) ; 70-73.

- Office of the Board Basic Education. (2003). **The principals of the National Education Act 2542**. Bangkok: Printer Department religion.
- Office of Education Council (2010). **The essence Education Reform in Second decade (BE 2552 - 2561)** From <http://chusak.igetweb.com/index.php.518285>.
- Prayad Suksamran. (2012). **Model Management Participatory in The Preparation Basic Education Curriculum**. Ubon Ratchathani: Doctor of Education ; Ubon Ratchathani Rajabhat University. Retrieved September 21 2013, from http://www.lip.umi.com/dissertations_fullcit/1416428.
- Suwimon Phoklin (2006). **Model Development Cooperation network academic for Development Quality of Education of Small Basic Education**. Phitsanulok: Thesis Doctor of Education ; Naresuan University.
- Soomsak Donprasid. (2008). **Document Assembly The Seminar Subject Management by School-Based Management (School - Based Management: SBM)**. From http://www.krupai.net/sbm_somsahtm.
- Theera Runcharuan. (2002). **Current State And Problems Management and The basic education of Academy in Thailand**. Bangkok: V.T.C. Communication.
- Uthai Boonprasurd. (2003). **Management academy by School-Based Management**. Bangkok: Center textbooks and technical documents Faculty of Education Chulalongkorn University.